

בס"ד. משיחת ש"פ וארא, כ"ו טבת, מבה"ח שבט ה'תנשא

תרגום מאידית

(וארא) אלקות בעולם, ע"י גילוי פנימיות התורה זוהי תורת החסידות שקשורה עם פנימיות האלקות (סתים דקוב"ה)⁶.

ולהעיר, ששמו של הקב"ה שנתגלה אל האבות – "א-ל" שדי" – הוא ראשי תיבות של השמות (הראשונים והעיקריים⁷) של ג' אבות החסידות, שניאור (זלמן), דוב(ער), ישראל.

וכשם שעבודת האבות הראשונים היתה הכנה למתן תורה לאחר גלות וגאולת מצרים, ולאחמ"כ – הכניסה לארץ ישראל, אשר באה בזכות ובקיום הבטחת הקב"ה להאבות – כמסופר בהמשך הכתובים (לאחרי "וארא גו")⁸:

"וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען גו', וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אותם ואזכור את בריתי, לכן (ע"פ אותה השבועה⁹) אמור לבניי אני ה' והוצאתי אתכם גו' והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתתי גו' והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי לכם מורשה" – כמו"כ עבודת אבות החסידות היא הכנה לגאולה האמיתית והשלימה וגילוי פנימיות התורה לע"ל¹⁰, כידוע¹¹ שדי

א. כ"ד טבת – יום ההילולא דאדמו"ר הזקן – חל ברוב השנים בשבוע דפרשת וארא¹ ובקביעות שנה זו – ביום חמישי, "קמי שבתא"², ויתירה מזו – בתוך הג' ימים³ דשבת פ' וארא].

ע"פ הידוע⁴ שהמועדים וימים מיוחדים בשנה יש להם שייכות עם – ומרומזים בתוכן – הפרשה שקוראים באותו זמן, מוכן שבפ' וארא יכולים למצוא קשר עם יום ההילולא דאדמו"ר הזקן, שביום ההילולא נמצאים בגלוי "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", וה"ה "פועל ישועות בקרב הארץ"⁵.

השייכות ביניהם בפשטות מרומזת בתחלת הפרשה – "וארא (אל האבות – פרש"י) אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל שדי"; אבות החסידות – הבעש"ט, המגיד (מייסדי תורת החסידות הכללית), ואדמו"ר הזקן (מייסד תורת חסידות חב"ד) – הם בדוגמת האבות הכלליים, אברהם יצחק ויעקב; וכשם שהי' "וארא אל האבות", כך גם אצל אבות החסידות, שגילו

(1) ובשנת ההסתלקות תקע"ג היתה הקביעות דכ"ד טבת ביום א' פ' וארא, כמוצש"ק "אחר שהתפלל ערבית והבדלה" (הקדמת בני המחבר לשו"ע אדה"ז).

(2) פסחים קו, סע"א.

(3) הנחשבים (בכמה ענינים) לנקודה אחת נולדווגמא: כל פחות משלשה כלבוד דמי (שבת צז, א. רמב"ם הל' שבת פט"ז ה"ח). הבדלה ושמו"ת עד יום ג' (שו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ט ס"ח. סרפ"ה ס"ח). ועוד].

(4) של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א).

(5) תניא אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח.

(6) ראה זח"ג עג, א.

(7) ובפרט ששמו השני של אדה"ז והמגיד (באם כותבים דוב בער בבי' תיבות) הוא בלע"ז.

(8) ו, ד"ח.

(9) פרש"י עה"פ ד"ה לכן.

(10) ראה שה"ש א, ב ובפרש"י.

(11) ראה בארוכה ד"ה והי' אור הלבנה תרנ"ד

(סה"מ ע' קנד ואילך). לכן אמור לבני' תרנ"ח

(סה"מ ע' פז ואילך). תרע"ח (סה"מ ע' קלט

ואילך). ובכ"מ.

לאידך צריך להבין¹⁹: מהו החידוש בגילוי שם שד"י אל האבות – בו בזמן ששם שד"י הי' כבר בבריאת העולם, כדאיטא בגמרא²⁰ "מאי דכתיב²¹ אני א-ל שד"י אני הוא שאמרתי לעולמי די שהי' הרקיע מתמתח והולך עד שגער בו הקב"ה ואמר לו די"?

גם דרוש ביאור בדיוק לשון פרש"י על "ושמי הוי' לא נודעתי להם", "לא ניכרתי להם במדת אמיתית שלי": כיצד ניתן לומר על שם הוי', שם העצם²², שם המפורש²³ ושם המיוחד²⁴, לשון "מדת" מלשון מדידה והגבלה¹⁹?

ג. וי"ל הביאור בזה:

בשם "שד"י" ישנם שני פירושים: (א) "שאמרתי לעולמי די (שהי' הרקיע מתמתח והולך עד שגער בו הקב"ה ואומר לו די)"²⁰, (ב) "שדי באלקותי לכל ברי"²⁵.

החילוק בין שני פירושים אלו הוא: ע"פ הפירוש הראשון מורה "די" על העולם ("שאמרתי לעולמי די"), ו"די" פירושו הגבלה, שהעולם יהי' בהגבלה (ולא "נמתח והולך"). ע"פ הפירוש השני מורה "די" על אלקות ("שדי באלקותי לכל ברי"), ו"די" פירושו הרבה כפי המידה – ריבוי גדול ביותר המספיק לכל ברי' (וע"ד "די מחסורו אשר יחסר לו"²⁶).

19) ראה ד"ה וארא תר"ל (סה"מ ע' סא ואילך). תשל"ה (נדפס בקונטרס כ"ד טבת שנה זו).
20) תגינה יב, א. וראה גם ח"ר פ"ה, ח. פמ"ו, ג.

21) לך לך ת, א.
22) כס"מ להרמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ו. פרדס שער יט (שער שם בן ד'). מו"צ ח"א פ"א ואילך. עיקרים מאמר ב פכ"ח.
23) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ו ה"ב.

24) סוטה שם. סנהדרין שם. וראה הנסמן בלקו"ש חט"ו ע' 234.
25) ב"ר פמ"ו, ג. פרש"י עה"פ לך לך שם.
26) פ' ראה טו, ח.

לשונות הגאולה הנ"ל (והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי) הם גם כנגד הגאולה העתידה, שאותה מדמים לגאולת מצרים – "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹².

ב. ואפשר לבאר זאת בהקדים שאלה בכללות הענין:

התורה היא נצחית¹³. כל ענין בתורה הוא (לא רק סיפור הדברים בנוגע לדברים שארעו אז, אלא) הוראה¹⁴ נצחית לדורות. ובפרט הענינים הקשורים עם האבות – ו"מעשה אבות סימן לבנים"¹⁵, האבות מורשיים לבניהם בכל דור ודור את עניניהם.

ועפ"ז צריך להבין מהו הלימוד וההוראה התמידי מכך ש"וארא¹⁶ אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל שד"י, ושמי הוי' לא נודעתי להם" – מהו הלימוד מזה לאחרי שהי' גילוי שם הוי' לבניי – "לכן אמור לבניי אני הוי' גו' וידעתם כי אני הוי'", הגילוי דשם הוי' במתן תורה¹⁷, אשר בא בהמשך ליציאת מצרים¹⁸.

12) מיכה ז, טו.

13) תניא רפ"ז (כב, ב). ובכ"מ.

14) ד"תורה" מלשון הוראה – ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ס' השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה זח"ג נג, ב.

15) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. וראה לקו"ש חט"ו ע' 76. וש"נ.

16) ראה תו"א ריש פרשתנו: וארא יש בו ב' פירושים א' לשון עבר שנתגלה לאבות והב' לשון עתיד שהוא לשון הווה שתמיד יש בחינה זו בכל זמן בכל אדם כי הנה אין קורין אבות אלא לשלשה (ברכות טז, ב). והענין שבח"י האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור כו'. ועיי"ש בפרטיות. אבל לא מכאן שם מהו"ע הגילוי דאל-שדי ("ושמי הוי' לא נודעתי להם") בעבודת ישראל לאחר מ"ת.

17) ראה תו"א שמות מט, ד ואילך. ובכ"מ.

18) שתכליתה ומטרתה – מתן תורה, כמ"ש בהוצאתך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג, יב ובפרש"י).

שהעולם יהי" בהגבלה (אע"פ שהכח אלקי שמהווה הבריאה הוא למעלה ממדידה והגבלה), ולאחמ"כ – ההקדמה דעבודת האבות בגילוי אל-שד"י בהבריאה, שפועל גילוי אלקות השייך ובערך להבריאה, ועי"ז – נעשה העולם מזוכך (ע"י אור אלקי שבערכו) וכלי להגילוי דשם הוי" במ"ת.

עפ"ז מובן גם, שגם לאחור מתן תורה (לאחרי גילוי שם הוי"), נוגע הגילוי דוארא אל האבות בא"ל שד"י, כיון שזוהי ההקדמה והכנה שהעולם המוגבל יוכל גם אח"כ לקבל את שם הוי" ³¹.

ויתירה מזו: הגילוי דאל-שד"י (אצל האבות) הוא בפנימיות (חלק מ)הגילוי דשם הוי", אלא שאצל האבות ההמשכה דשם הוי" היתה מלובשת בשם אל-שד"י ³², אבל במתן תורה, כשהי' הגילוי דשם הוי", נתגלה שזהו גם הפנימיות דהגילוי דאל-שד"י אל האבות. ז.א. שלאחרי הגילוי דשם הוי", נתגלה איך שאל-שד"י הוא חלק מגילוי שם הוי" – כפי ששם הוי" (שלמעלה מגדר הבריאה) נמשך ומתלבש בהבריאה המוגבלת ("שדי באלקותי לכל ברי"), ועי"ז – בהגבול דעולם עצמו ("שאמרתי לעולמי די").

ויש לומר, שזהו דיוקו של רש"י על "ושמי הוי" לא נודעתי להם" – "לא ניכרתי להם במדת אמיתית שלי", "מדת" מלשון מדידה והגבלה, שהגילוי דשם הוי" מגלה (נוסף על היותו גילוי שלמעלה ממדידה והגבלה דעולם) שגם כפי שהוי" הוא בציוור דמדה מלשון מדידה והגבלה, בשם אל-שד"י (מלשון

ועפ"ז מובן החידוש דוארא אל האבות "באל-שד"י לגבי שם שד"י שהי' בהבריאה, כיון ששם שד"י בבריאת העולם הוא על שם "שאמרתי לעולמי די", לפעול שהעולם יהי' מדוד ומוגבל (עד פה תבוא ותו לא). משא"כ הגילוי דשם שד"י אל האבות הוא על שם "שדי באלקותי לכל ברי", ההשפעה בריבוי הכי גדול כפי המספיק לכל ברי'.

החידוש של האבות הי', שהם גילו אלקות בעולם המוגבל (שנברא באופן "שאמרתי לעולמי די").

אבל האבות רק המשיכו אלקות ששייך ובערך להבריאה – כיון שקודם מתן תורה היתה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים והתחתונים לא יעלו לעליונים ²⁷, באופן שאלקות מתלבשת בנבראים "די לכל ברי". ו"שמי הוי" לא נודעתי להם", הם לא גילו את הגילוי-אלקות שלמעלה לגמרי מהבריאה (הוי").

משא"כ במתן תורה – כשהי' ביטול הגזירה – נפעל הגילוי דשם הוי", שגם אלקות שלמעלה לגמרי מהבריאה נתגלה למטה, בתחתונים.

אבל כיון ²⁸ שהכוונה בזה היא, שהעולם יהי' כלי לאלקות, שיקבל אלקות בפנימיות, עד באופן שנעשה דירה לו יתברך בתחתונים ²⁹ (שבדירה נמצא הדר בה בפנימיות, עד בכל עצמותו ³⁰) – לכן הי' צריך להיות [קודם – שם שד"י בהבריאה, שפועל

27) שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

28) בהבא לקמן ראה לקו"ש חט"ו ע' 77

ואילך.

29) ראה תנחומא נשא טו. בחוקותי ג. במדכ"ד

פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

30) אוה"ת בלק ע' תקצז. המשך תרס"ו ס"ע ג. וראה גם שם ע' תמה. סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפט. אוה"ת שה"ש (כרך ב) ע' תרעט ואילך. סה"מ תרס"ב ע' שלה. תרע"ח ע' קצג.

31) בזה ובהבא לקמן ראה ד"ה וארא תשל"ה (כ"ל הערה 19) ס"ט-י"ד.

32) ולכן נאמר "ושמי הוי" לא נודעתי להם, לא ניכרתי במדת אמיתית שלי", שגם להאבות נמשך הגילוי דשם הוי", אלא שאו הי' זה בעולם, לא נודעתי לא ניכרתי (ד"ה וארא שבעה"ה 19 סוס"ט).

הוא חיוב תמידי בכל זמן (ביום ובלילה) ובכל מקום.³⁷

החילוק בין תורה ומצוות (שמצוות קשורות עם עולם) הוא רק מצד גדרי העולם, או בסגנון אחר: כפי שהמצוות הם ציווי להאדם איך שיתנהג בעולם, שאז חייב להיות ניכר ונרגש מציאות האדם והעולם – שינויי הזמן והמקום וכו'; משא"כ כפי שהמצוות הם בתורה (ציוויים ומצוות בתורה) – הרי הם תורה, ובה לא נמצאים המדידות וההגבלות והחילוקים ושינויים דומן ומקום וכו', וגם בזמן הזה (כאשר לא מקיימים את המצוות התלויות בזמן הבית) צריכים ללמוד את ההלכות שבזה בתורה, וכל העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'³⁸, כיון שכפי שהמצוות והלכות נמצאות בתורה ה"ה למעלה מזמן ומקום.

ובמכ"ש מכפי שזה בנוגע לעניני העולם ממש, ואפילו ענינים כאלו בעולם שהם היפך הקדושה – כפי שהענינים נמצאים בתורה, הרי הם קדושים בקדושת התורה, כמדובר במ"א³⁹ בענין "יעקב ועשו האמורים בפרשה"⁴⁰, שהחילוק בין יעקב ועשו (קדושה ולעו"ז) הוא במציאותם בעולם, אבל כפי שיעקב ועשו "אמורים בפרשה" – הרי שניהם קדושה. וע"ד ביאור הרמב"ם⁴¹ בנוגע לתורה, "שהיא כולה מפי הגבורה כו', ואין הפרש בין ובני חם כוש ומצרים⁴² ושם אשתו

די, מדידה), ה"ה "מדת אמיתית שלי", המדידה האמיתית ("מדת אמיתית") היא "שלי", למעלה ממדידה והגבלה.

עפ"ז מובן איך הגילוי דוארא אל האבות בא"ל שד"י הוא ענין נצחי ותמידי גם לאחר גילוי שם הוי' במ"ת – כיון שאין זה ענין נפרד מהגילוי דשם הוי' (במ"ת), אלא אדרבה: ע"י שם א"ל שד"י נפעל הגילוי דהוי' בגדרי העולם (המוגבל), אלא שאצל האבות ה' זה עדיין בהעלם, ולאחר מ"ת ה"ז בגילוי, שא"ל שד"י הוא ביטוי של גילוי שם הוי' בעולם.

ד. ויש לומר שהחידוש נפעל ע"י (מתן) תורה:

שני הענינים דשם הוי' ושם א"ל שד"י לאחר מתן תורה ה"ה בכללות החילוק בין תורה ועולם: תורה היא "ארוכה מארץ מדה"³³ (למעלה ממדידה והגבלה), ועולם הוא מוגבל (ובפרט ע"פ הפירוש בשד"י ע"ש "שאמרתי לעולמי די").

ובפרטיות יותר – בתורה עצמה – יש לומר שהם בדוגמת החילוק בין תורה ומצוות (ששניהם ניתנו במ"ת):

מצוות קשורות עם גדרי העולם, הם במדידה והגבלה³⁴, ותלויות (בשינויים) בזמן ומקום³⁵. עד שלכן לא ניתן לקיים היום בגשמיות חלק גדול מהמצוות, הנהוגות בזמן שביהמ"ק ה' קיים, כולל המצוות עיקריות דהקרבנות הקרבנות (כללות העבודה)³⁶.

תורה היא למעלה מגדרי העולם, למעלה מזמן ומקום, ולכן תלמוד תורה

(37) ראה לקו"ת במדבר יג, א"ב.

(38) מנחות בסופה.

(39) לקו"ש ח"כ ע' 342. וראה שם ע' 114.

חט"ו ע' 341 ואילך. ויצא תשמ"ז ס"ו. ס' השיחות

תשמ"ח ח"א ס"ע 36 ואילך.

(40) לשון רש"י ס"פ תולדות.

(41) פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד השמיני.

וראה סנהדרין צט, ב.

(42) נח י"ד, ו.

(33) איוב יא, ט.

(34) ראה אגה"ק ס"י (קטו, א): רוב המצוות יש להם שיעור מצומצם.

(35) אוה"ת משלי ע' תקע. קונטרס עה"ח פ"ב. וראה גם קונטרס משיחת ש"פ מקץ שנה זו ס"א.

(36) ראה לקו"ש חט"ז ע' 294. וש"נ.

שעל-ידם נפעל הצוותא וחיבור של יהודי עם הקב"ה, הרי יתירה מזה: בכל המצוות (גם במצוות לא תעשה) ישנו תוכן וענין חיובי ונבלשון חז"ל⁴⁹ – "על הן הן ועל לאו הן", ז.א. שגם מצוות ל"ת הם ענין חיובי – שגם במצוות לא תעשה ישנו ענין חיובי, הטוב וקדושה שבא ע"י קיום מצוות לא תעשה⁵⁰.

וזה נמשך במצוות ע"ז שהן מצוות התורה [שלבן ניתנו המצוות כחלקן], שמגלה בכל המצוות איך שהם ענין חיובי.

עד שזה מתבטא גם במציאותו של יהודי בעולם, שמציאותם של רמ"ח אברים ושס"ה גידים שלו (שהגידים ה"ה מציאות כמו האברים) הם כנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה⁵¹, כיון ש(גם) על-ידי לא תעשה נפעל ענין חיובי דצוותא וחיבור עם הקב"ה שמהווה (את השלימות ד)שס"ה גידים שלו⁵².

ה. ע"פ הני"ל מובן יותר החידוש דגילוי שם הוי' במתן תורה:

הכוונה דמתן תורה היא, שהמשכת התורה – אלקות שלמעלה מכל גדר

(49) מכלתא יתרו כ, א. וראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 119 ואילך.
(50) ראה בזה גם בהדרן תשמ"ח שבהערה 47. וש"נ.

(51) מכות כג, ב. זח"א קע, ב. ועוד.
(52) ועפ"ז יש לבאר הענין דמצוות לא תעשה לע"ל (שהיי' "התורה הו' לא תהא מוחלפת") (ראה רמב"ם בפיה"מ סנהדרין, הקדמה לפרק חלק, היסוד התשיעי), ולכאורה: מכיון שלע"ל ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ (זכרי' יג, ב) – איך יהי אז קיום מצוות לא תעשה? ו"ל, כי גם מל"ת הם ענין חיובי*, שע"י קיומן נמשך קדושה.
וראה תניא (קו"א) קס, א: "לעתיד לבוא... יהי עסק התורה בכחי עשה טוב בלבד... וגם בשס"ה מל"ת שהן גבורות קדושות כו".

(* דהחזיקו בן מ"ע למל"ת הוא רק בהציור שלהם. אב"ב במהותם. גם מל"ת הם ענין חיובי. ועצ"ע.

מהיטבאל⁴³ ותמנע היתה פלגש⁴⁴ ובין אנכי ה' אלקיך⁴⁵ ושמע ישראל⁴⁶, כי הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת כו".

ועאכו"כ במצוות התורה: החילוק בין מצוות בנוגע לזמן ומקום קיומם הוא רק כפי שהמצוות נמשכות בגדרי העולם, ועד"ז החילוק באופן פעולת המצוות בין מצוות עשה ומצוות לא תעשה, שמצוות עשה מקיימים ע"י פעולה חיובית, ומצוות לא תעשה ע"י העדר ושליטת הפעולה (שליטת דברים האסורים בעולם) – הוא רק בפעולת המצוות לפי גדרי העולם; אבל כפי שהמצוות נמצאות (וכפי שלומדים אותן) בתורה הרי שניהם הם ענין חיובי.

ויש לומר שמזה (כפי שהמצוות נמצאות בתורה) נמשך גם במצוות עצמן (כפי שהן נמצאות במקומן), באופן פעולתם בעולם: הגם שישנו חילוק עיקרי בין אופן קיום מצוות עשה (ע"י פעולה חיובית, שמציאות האדם והעולם יהיו כהוראות התורה, עד שנעשים מציאות דקדושה), וקיום מצוות ל"ת (ע"י העדר ושליטת הפעולה, שלילת הענינים שהם בניגוד להוראות התורה)⁴⁷, ישנה נקודה משותפת וחיובית בכל המצוות – נוסף לזה שמצווה מלשון צוותא וחיבור⁴⁸,

(43) וישלח לו, לט.

(44) שם, יב.

(45) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

(46) שם ו, ד.

(47) ראה גם הדרן על הרמב"ם תשל"ה סעיף ה. הדרן על הרמב"ם (משיחת ש"פ וארא) תשמ"ח סעיף יב (ס' השיחות תשמ"ח ח"א ע' 217 ואילך).
(48) לקו"ת בחוקותי מה, ג. דרך חיים שער התפלה (נב, סע"ב). סו"מ תרה"ז ע' נב. ה"ש"ת ע' 73 ואילך. ה"ש"ת ע' 71 ואילך. לקו"ש ח"ו ע' 30 ואילך. לקו"ת חוקת (נו, ד) בפ"י "אשר צוה". ועוד.
וראה פ"ע"ח שער כט (שער הלולב וד' מיניו) פ"ג: יצוה, כשאמרז"ל (ברכות ו, סע"ב) כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה שהוא לשון חיבור.

ו. בין האבות גופא הרי ענין התורה הוא בהדגשה מיוחדת אצל יעקב אבינו (כידוע⁵⁵ שג' האבות בפרטיות הם כנגד שלשה העמודים דתורה עבודה וגמילות חסדים, ויעקב הוא כנגד תורה), כמ"ש⁵⁶ "ויעקב איש תם יושב אהלים", "אהלו של שם ואהלו של עבר"⁵⁷, ו"יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל"⁵⁸.

ויש לומר שזהו אחד הטעמים לכך שאצל יעקב אבינו מצינו הדגשה מיוחדת, למרות שהיתה לו יותר התעסקות (יותר מאברהם ויחזק) עם מנגדים והעלמות והסתרים דעולם – רגזו של לבן, של עשו, של דינה, של יוסף (וכדברי יעקב⁵⁹ "מעט ורעים היו ימי שני חיי"), הרי התורה מדגישה איך שהי' ונשאר בתכלית השלימות – לא רק בנוגע לעצמו ובני ביתו ("מטתו שלימה"⁶⁰), אלא גם ביחס למלחמתו ועבודתו בעולם, כמ"ש⁶¹ "ויבא יעקב שלם עיר שכם", "שלם בגופו שנתרפא מצלעתו, שלם בממונו שלא חסר כלום מכל אותו דורו, שלם בתורתו שלא שכח תלמודו בכיתו של לבן"⁶².

אפילו כאשר "ויאבק איש עמו"⁶³, ניצח יעקב – "שרית עם אלקים ועם אנשים (עשו ולבן) ותוכל"⁶⁴ (עד שפעל שהמלאך יברך אותו)⁶⁵,

הבריאה (– שם הוי') – לא תשאר למעלה מגדר העולם, אלא שזה גופא ימשך במציאות וגדר העולם (כנ"ל). וזה נפעל ע"י מצוות התורה, שקשורות (מצד גדרי העולם) עם המדידה והגבלה דעולם, שגם כפי שמצוות נמצאות בצירוף והגבלה (מצד גדרי העולם), יורגש (שאינן זה ענין בפ"ע דתורה, אלא) ענין הבלי גבול דמצוות התורה עד גם בעולם (גבול) ממש – כפי ש"עשו" נמצא בצירוף הוא בעולם כעשו וכיו"ב – יורגש איך שהוא נמצא "בפרשה", לפעול את רצון ה' (שלמעלה מהגבלת העולם).

וזה נפעל ע"י תורה (גילוי שם הוי'): לפני מתן תורה, קודם ביטול הגזירה בין עליונים ותחתונים (ובגלוי עדיין שלטו חוקי הטבע שברא הקב"ה בעולם) – הרי אז, מצד גדרי העולם, ה"ה העולם מסוגל לקבל רק אלקות שהיא בערך ושייך להבריאה (א"ל שד"י), והיתה נתינת מקום לומר שהגילוי דא"ל שד"י הוא מחולק מהגילוי דשם הוי';

ע"י מתן תורה, שתורה שלמעלה מעולם כוללת בתוכה כל המצוות, עד כל עניני העולם (כמאמר⁵³ "אסתכל באורייתא וברא עלמא"), וכפי שהם נמצאים בתורה הרי הם גם למעלה מעולם – ניתן כח לכך שגם בגדרי וגבולות העולם (שמקורם בא"ל שד"י), יגלו איך שזהו חלק מהבלי-גבול דתורה (הוי'), וגם א"ל שד"י ("שאמרתי לעולמי די", ו"שדי באלקותי לכל ברי") הוא ביטוי של שלימות (ובל"ג) דשם הוי'.

ויש לומר, שכיון שהאבות למדו וקיימו כל התורה קודם שניתנה⁵⁴, לכן גילו בעולם א"ל שד"י, שבפנימיותו הוא הגילוי דשם הוי', כנ"ל (ס"ג).

55) מגלה עמוקות אופן רנ (כסופו). וראה לקו"ש ויצא תשמ"ח ס"ה. וש"נ.

56) תולדות כה, כו.

57) ב"ר פס"ג, יו"ד. פרש"י עה"פ.

58) ברכה לג, יו"ד.

59) יגש מז, ט.

60) יק"ר פל"ו, ה. פרש"י יחי מז, לא. וראה פסחים נו, א. תוי"כ בחוקותי כו, מב. ספרי ואתחנן ו, ד. האזינו לב, ט. ברכה לג, ב.

61) וישלח לג, יח.

62) פרש"י עה"פ – משבת לג, סע"ב. ב"ר פע"ט, ה.

63) וישלח לב, כה.

64) שם, כט ובפרש"י.

65) שם, ל.

53) זח"ב קסא, א"ב.

54) יומא כה, ב.

בחי' אחוריים (בציור גוף האדם)⁷¹. ו"ויבא יעקב שלם עיר שכם" מדגיש איך שגם בבואו בבחי' אחוריים שבעולם (שכם) הרי יעקב (תורה) שלם. ז. ע"פ כל זה אפשר גם לרמוז (ולהבין) השייכות עם בעל ההילולא דכ"ד טבת, אדמו"ר הזקן:

מבין ג' אבות החסידות אדמו"ר הזקן הוא כנגד יעקב אבינו, ענין התורה. כפי שרואים בפשטות את ההדגשה המיוחדת בענין התורה אצל אדמו"ר הזקן, וכשמו הנפוץ בפי כלל ישראל: בעל התניא והשולחן ערוך, על שם (הספרים ב) תורה שחיבר – בפנימיות התורה, ספר התניא (תושב"כ דחסידות⁷²), ובנגלה דתורה – השולחן ערוך⁷³.

וזהו מעין ובדוגמת הגילוי במתן תורה: עשרת הדברות (נגלה דתורה), וגילוי מעשה המרכבה (פנימיות התורה), כמ"ש⁷⁴ "ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר", "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו". והענין:

ע"ד ובדוגמת פעולת אבות העולם בגילוי אלקות בעולם – וארא אל האבות בא"ל שד"י, כהכנה למתן תורה (לאחרי גלות ויציאת מצרים) והגילוי דשם הוי' שהי' אז – עד"ז (לאחרי מ"ת) גילו אבות החסידות (הבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן – ר"ת "שד"י") פנימיות התורה (הקשורה עם סתים דקוב"ה), כהכנה לגאולה האמיתית

ועד יתירה מזה: אפילו הרושם שנשאר מהמלחמה עם המלאך – "ויגע בכף ירכו גו"⁶⁶ – נתרפא אחר-כך, "ויבא יעקב שלם עיר שכם", "שלם בגופו שנתרפא מצלעתו".

וע"פ הנ"ל מובן הטעם ע"ז: יעקב ענינו תורה. ובתורה נמצאים כל הענינים בתכלית השלימות, ומהתורה נמשכת השלימות גם בעולם, שבכל ענין שבעולם, המדידות והגבלות בעולם, עד גם ההצלמות והסתרים בעולם (עשו וכיו"ב) – יורגש הענין חיובי (וקדושה) שבוה, השלימות שבוה. ולכן איתא בהדגשה אצל יעקב ש"ויבא יעקב שלם", לא רק שהענינים לא פגעו בו ח"ו, אלא אדרבה – הוא הי' שלם⁶⁷.

ולהוסיף, שי"ל שזהו גם הרמז בכך שנאמר "ויבא יעקב שלם עיר שכם": שכם היתה מקום של פורעניות, שם הי' מעשה דינה ולאחמ"כ הריגת אנשי שכם ע"י שמעון ולוי⁶⁸, שעליהם הצטער יעקב, "ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי"⁶⁹, וכפי שהי' אח"כ בפועל שיעקב הי' צריך להלחם בכדי לכבוש את שכם ("שכם גו' אשר לקחתי גו' בחרבי ובקשתי")⁷⁰. וי"ל שזה מרמז גם בשם "שכם" –

66 שם, כו.

67 ועפ"ז יש לומר הטעם שיש מצות לא תעשה (שהיא מצוה תמידית) של גיד הנשה, אף שהטעם על זה הוא "כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה", ולכאורה, מודגש בקיום מצוה זו החסרון ביעקב, היפך ענין "ויבא יעקב שלם", שנתרפא מצלעתו? וע"פ המבואר בפנים י"ל, שבקיום מל"ת זו (כמו בקיום כל המל"ת) מודגש הענין חיובי ("הן") שבוה, הבאה כתוצאה מהנגיעה בכף ירכו – שלימות מציאות האדם (של ש"ס) גידים כנגד שס"ה מל"ת), בדוגמת ויבא יעקב שלם, שנתרפא מצלעתו.

68 שם לד, א ואילך.

69 שם, ל.

70 ויחי מה, כב. וראה פרש"י שם.

71 ו"שכם בן חמור" מרמז גם על ירידה נוספת דבחי' חמור עם כל הפירושים שבוה (חמור מלשון חומריות, ועוד).

72 ראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס בקיצורים והערות לתניא ע' קיח ואילך.

73 ראה לקו"ש ח"ו ס"ע 36 ואילך. וש"נ.

74 משפטים כד, יו"ד ואילך. וראה לקו"ש ח"א ע' 180. ובכ"מ.

ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה" יהי
"ופרצת" (כפי שזה אצל יעקב⁸¹).

ח. ויש לומר שזה מרומז גם בשמו
של אדמו"ר הזקן – שניאור זלמן:

"שניאור" מורה על שני אור, שני
האורות – דנגלה תורה ופנימיות
התורה – שעל-ידם האיר אדה"ז את
העולם⁸²; והמשיך זאת גם ב"זלמן"
אותיות "לזמן" (וזלמן הוא שם
בלע"ז⁸³, (אידיש⁸⁴)) – גדרי העולם.
ובאופן שזה נעשה שם אחד של אדם
אחד, וזה מורה שאע"פ ש"שניאור
זלמן" הם שתי מלים (שני ענינים), ה"ה
מתאחדים לענין אחד, שה"זלמן"
(נעשה בלה"ק, לזמן) הוא חלק
מ"שניאור" (תורה).

וי"ל עוד: הכח לפעול שהמדידה
והגבלה דעולם, "לזמן" (שמקורו משם
שד"י) יהי חלק מתורה (הוי"), הוא עי"ז
שבתורה עצמה ישנם ע"ד שני ענינים
אלו ד"שניאור" (נוסף על החילוק בין
תורה ומצוות, כנ"ל ס"ד) – נגלה תורה,
שקשור עם מדה (אלא שהיא – ארוכה
מארץ מדה⁸⁵), וקשור עם גדרי העולם,
"אילנא דטוב ורע"⁸⁶, ופנימיות התורה,
שלמעלה ממדידה⁸⁵, ו"אילנא דחיי,
דלית תמן לא קשי" כו"י⁸⁶. ועי"ז
שאדה"ז חיבר את שני חלקי התורה (שם)
אחד "שניאור", נמשך מזה גם הכח
לחבר אלקות שלמעלה מהבריאה (הוי")

(פח).

(81) ויצא כח, יד. שבת קיה, ריש ע"ב.

(82) ראה לקו"ש ח"ו ע' 37. ושי"ן.

(83) בית שמואל שמות אנשים בערכו.

(84) שמורה על בירור לשון האומות (ראה
תו"א משפטים עז, ד. עה, ג). ועפ"ז י"ל הטעם
שאדה"ז מדיגש באגה"ק (סכ"ה – קמא, א)
ש"הבעש"ט ז"ל הי אומר ד"ת בל"א ולא בלה"ק"
(וראה לקו"ש חכ"א ע' 446 ואילך).

(85) ראה סה"מ ה'תש"ה ע' 193.

(86) רע"מ פ' נשא (זח"ג ככד, ב) – הובא

ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו.

והשלימה וגילוי פנימיות התורה
דלע"ל, וגילוי שם הוי" דלע"ל.

וכשם שפנימיות גילוי אל-שד"י אצל
האבות הוא גילוי שם הוי" (כנ"ל ס"ג),
עד"ז ובמכ"ש וק"ו הוא בנוגע לגילוי
אלקות ע"י תורת החסידות, שמגלה
וממשיכה את הדרגות הנעלות ביותר
באלקות, עד דשם הוי", למטה בעולם.

וכשם שבין האבות הרי זה מתבטא
בשלימות אצל יעקב אבינו (האב
השלישי, הכולל את כל שלשת
האבות⁷⁵), כך הוא גם בנוגע לאבות
החסידות, שאדמו"ר הזקן (השלישי)
במיוחד גילה את העצם דפנימיות
התורה⁷⁶ (הוי") בהתלבשות בהבנה
והשגה, בכחי"שד"י⁷⁷, עד באופן
ד"יתפרנסון מיני"78 ע"ד "ויחזו את
האלקים ויאכלו וישתו", שזה נעשה "דם
ובשר כבשרו"⁷⁹, עד – שהמשיך זאת גם
במדידה והגבלה דעולם ("שאמרתי
לעולמי דיי"), ש"הטבע ממש יהי אלקות
.. וזה בא ע"י רבינו בהתלבשות בהשגה
דוקא"⁸⁰. ז.א. שגם במדידה והגבלה

(75) ראה פרש"י האיונו לב, ט.

(76) ד"ה פדה בשלום תרפ"ה (סה"מ ע' עט) –
בשם אביו כ"ק אדני"ע – י"ט כסלו עטר"ת. וראה
לקו"ש חט"ו ע' 286. ושי"ן.

(77) שע"ז השלים הכוונה של גילוי חסידות
הכללית ע"י הבעש"ט והמגיד (וראה שיחת כ"ק
מו"ח אדמו"ר (מליל ש"ק פ' תשא תרפ"ח), שגילוי
הבעש"ט והמגיד היו הכנה לגילוי עצם פנימיות
התורה שנתגלה ע"י אדה"ז, בדוגמת עבודת האבות,
שהיו הכנה לגילוי העצמות דמ"ח).

ועפ"ז י"ל הטעם שבר"ת ד"שד"י" (שניאור, דוב,
ישראל) הסדר הוא מלמטלמ"ע (היפך סדר הזמנים),
כי השלימות דגילוי אלקות (הוי") בכחי"שדי
(המדידה דאלקות דעולם) נעשה ע"י אדה"ז
(שניאור), ולפנ"ז – ע"י המגיד (שגילה חסידות
בביאור יותר מתורת הבעש"ט), ולפנ"ז – ע"י
הבעש"ט.

(78) ל' התקו"ז ת"ו בסופו. וראה הקדמת
המקדש מלך לספרו. כסא מלך לתקו"ז שם. ועוד.

(79) ראה תניא פ"ה.

(80) סד"ה פדה בשלום שבהערה 76 (סה"מ ע')

בקרא⁹¹: על כל יהודי נאמר "כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו", וכל יהודי נקרא בשם ישראל, שמו של יעקב אבינו, ע"ש⁹² 64 "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"⁹².

ומזה מובן, שמצד עצם מציאותו של יהודי, הרי בכל מעמד ומצב בו הוא נמצא, אפילו בעולם הזה הגשמי, אפילו בחושך הגלות, בבחי' אחוריים דשכס, ואפילו אם שר ומלאך נלחם (בחיצוניות) עמו ופגע (ח"ו) בגיד של היהודי – הרי דבר ברור ש"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל", ו"ויבא יעקב שלם (אפילו ב)עיר שכס", כיון שעל כל יהודי נאמר "יעקב חבל נחלתו", ויתירה מזה – "יעקב אבינו לא מת, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"⁹³, מודיעים ש"זרעו בחיים" (עד שחיי יעקב תלויים בחיי זרעו, כנ"ל בארוכה)⁹⁴!

כל זה הוא אפילו בנוגע לעצם מציאותו של יהודי, עאכ"כ מצד השייכות של כל יהודי לתורה, כמ"ש⁹⁵ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב": כיון שכל יהודי הוא מ"קהלת יעקב", הרי דבר ברור ש"תורה צוה לנו משה", והוא יורש כל התורה כולה, וירושא אינה תלוי' בהנהגתו של היורש; ומצד זה שלכל יהודי יש שייכות עם תורה (וכל התורה), עד שזוהי מציאותו של יהודי (ישראל ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"⁹⁶, כל יהודי יש לו אות בתורה, עד שישאל אורייתא וקוב"ה כולא חד⁹⁷), הרי מובן שבכל מקום ומצב שבו יהודי נמצא, אפילו במצב

עם אלקות שבערך הבריאה (שד"י), עד עם הגבול דעולם.

ולהוסיף, שכשם שאצל יעקב הי' "ויבא יעקב שלם עיר שכס", כך הי' גם אצל אדה"ז, הגם שהי' במאסר – הרי נגאל מזה, ובאופן ד"פדה בשלום נפשי"⁸⁷, ואדרבה – עי"ז נתוסף בגילוי החסידות, באופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה"⁸⁸, ובאופן דמוסיף והולך ואור – בענין ד"ויבא שלם", הן ברוחניות והן בגשמיות⁸⁹ – עי" רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו.

ומיעקב אבינו, ועד"ז מאדה"ז ורבותינו נשיאינו נמשך הכח ל"בנים", בני' בכל הדורות – שיהי' אצלם "ופרצת" (נחלה בלי מצרים) ב"ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁸¹ דעולם, עד לשלימות בזה – גילוי פנימיות התורה בגאולה האמיתית והשלימה, לאחרי סיום הגלות (ע"ד מתן תורה שבא לאחרי גלות וגאולת מצרים וההכנה דעבודת האבות).

ט. ע"פ הנ"ל ישנו גם לימוד בנוגע להיחס והאופן שבו הקב"ה "מסתכל" על יהודי, ובמילא – איך צריך יהודי "להסתכל" על יהודים אחרים:

יהודי הוא בן אברהם יצחק ויעקב, ויורש את עניני האבות⁹⁰, כולל ובמיוחד דיעקב אבינו, וכמפורש

(87) תהלים נה, יט.

(88) ראה ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112

ואילך.

(89) ויש לקשר זה עם יום הילולא של אדה"ז בכ"ד טבת – טבת מלשון טוב, טוב בגשמיות וברוחניות, וטבת הוא "ירח שהגוף נהנה מן הגוף" (מגילה יג, א) כידוע הפירוש בזה – הנאת כביכול של יש האמיתי מיש הנברא (ראה לקו"ש חט"ז ע' 384. ס' השיחות תשמ"ט ח"א ע' 140. וש"נ), כלומר שהשלימות "ויבא .. שלם" נמשכת והודרת גם בנפש הגשמי.

(90) ובלשון המשנה (עידות פ"ב מ"ט) – "האב זוכה לבן כו". וראה תו"א ריש פרשתנו. ובכ"מ.

(91) האוינו לב, ט.

(92) ראה גם קונטרס משיחת ש"פ שמות שנה

זו. וש"נ.

(93) תענית ה, ב.

(94) קונטרס משיחת ש"פ ויחי, עיי"ש.

(95) ברכה לג, ד.

(96) מגלה עמוקות אופן קפו.

והוראה, בגודל ההדגשה בתורת החסידות בענין אהבת ישראל: אם יחשוב מישהו שישנה קס"ד שהענין דאהבת ישראל אינו צריך להיות בהדגשה בכל מקום ומקום, והראי' שלא נכלל במהדו"ק דתניא מלכתחילה, ואפשר הי' ללמוד את התניא ללא פרק זה – ישנו הלימוד מזה שבמהדורה שלאח"ז ובפרט – בתרא הוסיף זאת אדה"ז, – ו"הכל הולך אחר החיתום" ¹⁰¹, ע"פ דברי הכהן והשופט "אשר יהי בימים ההם" ¹⁰² – וכעת אין מקום וקס"ד כלל וכלל באופן אחר. ואדרבה – ע"ד דברי המשנה ¹⁰³ ש"למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין לבטלה, שאם יאמר אדם כך אני מקובל, יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת (ונדחו דבריו)".

יא. ע"פ הנ"ל – בגודל מעלתן של ישראל – יכולים לבאר גם הוראה מקביעות ראש חודש שבט בשנה זו – ביום הרביעי בשבוע, היום שבו נתלו המאורות, "שני המאורות הגדולים", מאור הגדול ומאור הקטן ¹⁰⁴;

כל יהודי צריך להיות – והינו – "מאור", משפיע "להאיר על הארץ" ¹⁰⁵, להאיר לאנשים אחרים הנמצאים בארץ (כולל ארץ מלשון ארציות). כיון שכל יהודי יש לו מעלות שאותן הוא יכול להשפיע לאחרים ¹⁰⁶ נכמובן גם ממאחז"ל ¹⁰⁷ "איהו חכם הלומד מכל

שבחיזוניות נמצא הוא ב"שכס", הרי מצד זה שמציאותו היא תורה – נרגש ויתירה מזה נראה רק הענין חיובי שבכל ענין, המעלות שיש לכל יהודי.

ואם לא רואים את המעלות בגלוי – ה"ז ראי' שלא חיפש דיו, ואולי אין רואה הוא את המעלות בגלל חושך הגלות, או – שרואה את חסרונות עצמו בהזולת, כאדם המסתכל במראה (כמדובר לפני"ז ⁹⁷).

י. בכל הנ"ל מתוספת הדגשה יתירה ע"פ הביאורים והוראות של אבות החסידות, הן הבעש"ט והמגיד, והן אדה"ז – כידוע שאחד היסודות העיקריים דתורת הבעש"ט והמגיד הוא בגודל הענין דאהבת ישראל, אהבה לכל יהודי, מצד עצם הענין שהוא יהודי, בנו היקר של הקב"ה, כמבואר בארוכה בריבוי מקומות בתורת הבעש"ט והמגיד ⁹⁸.

ובזה גופא מתוספת הדגשה וביאור (כאופן דחב"ד) בתורת אדה"ז, החל מספר התניא שלו, שבו הוא "עושה" פרק שלם – ופרק לב – דאהבת ישראל. [ולהוסיף לימוד מיוחד בזה: במהדורה קמא דספר התניא ⁹⁹ (כנראה בכת"י) לא נמצא פרק לב (ביאור ענין אהבת ישראל), אלא מפרק לא עוברים מיד בהמשך אחד לפרק לג. אבל במהדורה בתרא דתניא – ספר התניא שלפנינו – הוסיף אדה"ז את פרק לב ענין אהבת ישראל וביאור.

כיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית ¹⁰⁰, והשתלשלות הדברים הגיעה אלינו – הרי ודאי שיש בזה לימוד

(101) ל' חז"ל – ברכות יב, א.

(102) שופטים ז, ט.

(103) עריות פ"א מ"ד.

(104) בראשית א, טז.

(105) שם, טו, ז.

(106) ולכן חייב כל ישראל, גם עני בישראל,

בנתינת הצדקה (שו"ע יו"ד ר"ס רמז).

(107) אבות רפ"ד.

(97) שיחה שבהערה 92 סעיף טו, וש"נ.

(98) ראה בארוכה קונטרס אהבת ישראל. ספר

הערכים-חב"ד ערך אהבת ישראל. וש"נ.

(99) קה"ת, תשמ"ב.

(100) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות

סקי"ט ואילך. וש"נ.

ומזה מובן, עד כמה מושלל לדבר ולקטרג ר"ל על בניי בכלל, ועל יהודים מדור זה במיוחד, ועאכו"כ לא לקטרג ח"ו תוך כדי חילול כבודם של בניי שנספו על קידוש השם, נשמות קדושות וטהורות, וגופים קדושים וטהורים שעלו בלהב השמימה (ע"ד קרבן עולה)... רחמנא ליצלן, לא תקום פעמיים צרה¹¹³.

רחמנא ליצלן לומר שהקב"ה מנהל רוגז על בניי. אדרבה: הקב"ה אוהב את בניי ובאהבה עצמית בכל זמן ובכל מקום, כפי שכל יהודי אומר בתפלה בכל יום ויום: "אהבת עולם (רבה) אהבתנו", ובסיום הברכה: "הבוחר בעמו ישראל באהבה"!

[ואפילו אם צריכים דברי מוסר – יודע הקב"ה בעצמו איך לפעול זאת, ובוזה גופא – כבר דובר בארוכה⁹² התנאים מי וכיצד אפשר לומר מוסר, דוקא מתוך אהבת ישראל, באופן ד"מוסר אביך"¹¹⁴, ודוקא מתוך עניות ושפלות].
ועאכו"כ בנוגע לבניי בדור זה, בניי שנשאר אחר השואה, כנ"ל.

ואדרבה: כאשר מזכירים את קרבנות השואה אומר כל יהודי – השם ינקום דמם, ובנוסף התפלה ד"אב הרחמים": "קהלות הקודש שמסרו נפשם על קדושת השם.. וינקום נקמת דם עבדיך השפוך". אם הקב"ה מתעסק בחשבון – הרי זה חשבון של "ינקום נקמת דם עבדיך השפוך", נגד שונאי וצוררי ישראל!

ובנוגע לבניי – להבדיל – הרי אדרבה ואדרבה: הקב"ה התחייב וזיכה את עצמו כביכול, שיעשה חשבון צדק ו"ישלם" על המאורע הבלתי-רצוי

אדם", ועאכו"כ בנוגע ליהודי, שכל יהודי יש לו אות וחלק בתורה¹⁰⁸ כו].

אופן ההשפעה גופא יכול להיות בשני אופנים: (א) בתור "מאור הגדול": כיון שהמשפיע הוא גדול בתורה וגדול במעלות וכיו"ב (גדול מהשני), ה"ה מתאים ומוכן להשפיע על השני, אמנם בסבר פנים יפות וכו', אבל אעפ"כ מודגש שהוא המשפיע והשני הוא המקבל (מאור הקטן, שמקבל את אורו מהמאור הגדול). (ב) בתור "מאור הקטן": המשפיע (מאור) צריך להרגיש ולהדגיש (לא את מעלותיו לגבי הזולת, אלא אדרבה –) את מעלות הזולת, שהוא (הזולת) ה"מאור הגדול" והמשפיע הוא ה"מאור הקטן" שמשקף את מעלותיו של הזולת!

ההוראה מיום הרביעי שבו ניתלו שני המאורות, מדגישה שאצל יהודי צריכים להיות שני אופני ההשפעה, במדה מתאימה לכל מקרה, כידע איניש בנפשי, שלפעמים מצליחים באופן אחד ולפעמים באופן השני.

יב. בכל האמור לעיל בגודל מעלתן של ישראל מתוסף ביתר שאת וביתר עוז בדורנו זה¹⁰⁹: בניי דדור זה – שארית הפליטה של השואה, שבה נספו מלינו יהודים על קידוש השם, השם ינקום דמם – הנם בבחי' "אוד מוצל מאש"¹¹⁰, והם עדות חי' על כך שלמרות הגזירות על בניי הבאות כתוצאה מ"ויגע בכף ירכו" (כדאיתא במדרש¹¹¹), הרי "ויבא יעקב שלם"¹¹².

108 כפי שמתפלל כאו"א מ ישראל בסיום תפלת שמו"ע – "ותן חלקנו בתורתך".

109 בהבא לקמן – ראה גם שיחות שבהערה 92. 94. וש"נ.

110 זכר"ג, ב. ובפי' מהר"י קרא עה"פ.

111 ב"ר פעי"ז, ד. הובא ברמב"ן וישלח לב,

כו.

112 ראה רמב"ן שם.

113 ל' הכתוב – נחום א, ט (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55. וש"נ).

114 משלי א, ה. וראה שם יג, כד.

דבר ברור הוא ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ,

ועאכו"כ בארץ הקודש, שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: "ארץ אשר גוי עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹²².

ודבר ברור הוא, שהקב"ה נמצא עתה (ע"ד המשל המובא¹²³ בנוגע לחודש אלול בערך לשאר החדשים) כ"מלך בשדה", ומקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, וכל יהודי יכול לגשת להקב"ה ולבקש ממנו בקשותיו והקב"ה ודאי ימלא אותן.

וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לבנ"י בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: "בני אל תתיראו", ואדרבה: ודאי יהי' "ויבוא יעקב שלם (עיר שכם אשר) בארץ כנען".

יד. מזה מתוסף עוד לימוד בנוגע לזמננו זה: אע"פ שלכתחילה פחד יעקב ממלחמה ואמר "ואני מתי מספר ונאספו עלי גוי", כפי שהי' בפועל, "כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם נכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם, וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן", ויצא במלחמה וכבש את שכם "בחרבי ובקשתיו" (נוסף על זה שקנה את "חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד חמור אבי שכם").

הלימוד מזה עכשיו: כיון שהקב"ה נתן בפועל את עיר שכם והשטטים דיהודה ושומרון (עיי' ש"נכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם, וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן"¹²⁴ במלחמות שהיו לבנ"י בשנים האחרונות) – הרי בטוח ופשוט, שמצד פקו"נ אסור ע"פ תורה

דהשואה, שנוסף על זה שחסרים ריבוי הכי גדול של יהודים, הרי היו מזה גם תוצאות בלתי רצויות, שזה החליש את היראת-שמים עכ"פ אצל כמה יהודים; מחוייב כביכול הקב"ה לקיים הבטחתו ש"לא ידה ממנו נדח"¹¹⁵, ו"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה ומיד הן נגאלין"¹¹⁶, והבטחתו – ש"ויבא יעקב שלם"!!

ועאכו"כ חלילה וחס לומר ואפילו לחשוב בחשבוננו של הקב"ה, שהחטאים כו' יכולים רחמנא ליצלן להביא שואה נוספת ר"ל ור"ל, הי' לא תהי'!...

דבר הפשוט הוא, עד כדי כך שלא צריכים אפילו לעורר על כך, שלאחרי השואה – לא תקום פעמיים צרה, לא מעין דילי' ולא מקצתי' ר"ל, ואדרבה: יהי' אך טוב וחסד, בטוב הנראה והנגלה, לכל יהודי ולכל בנ"י בכל מקום שהם, ובהדגשה – טוב הנראה והנגלה!!!

יג. ובאם הדברים אמורים בכל הזמנים, עאכו"כ בדורנו זה עצמו – בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשלבנ"י שנה הבטחה מיוחדת מהקב"ה "בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם"¹¹⁷, נוסף על ריבוי ההבטחות בתורה ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל"¹¹⁸, ו"עמו אנכי בצרה"¹¹⁹, ו"פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו"¹²⁰ (ורק לאחמ"כ "והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו"¹²¹) וכר' וכר' –

115 שמואל-ב יד, יד.

116 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

117 יל"ש ישעי' רמז תצט.

118 תהלים קכא, ד.

119 שם צא, יד.

120 שם כה, כב.

121 שם קל, ח.

122 עקב יא, יב.

123 לקו"ת ראה לב, ב.

124 רש"י ויהי מח, כב.

ועאכו"כ מהצ"צ, ומרבותינו נשיאינו ממלאי מקומם), והן בפנימיות התורה, תורת החסידות.

וכאמר – כל אחד ואחת, כיון שגם נשים מחוייבות בלימוד התורה בהלכות הצריכות להן, ובלימוד פנימיות התורה (שמביאה לאהבת ה' ויראת ה' ואמונה בה' כו', מהמצוות התמידיות שבהן מחוייבים כולם¹²⁶).

– ולהעיר, שאמי מורתי ע"ה היתה מעתיקה – בדיוק ובמהירות – מאמרי חסידות שהיו מגיעים בבית אבי' (חסיד עוד מאדמו"ר מהר"ש), כפי שהי' נהוג בזמנים ההם, שהמתנין וציפו שיגיע מאמר חסידות מליובאוויטש, והיו מעתיקים אותו מיד בכמה העתקות וכו'. ויה"ר שבקרוב ממש נזכה לשלימות הגילוי דתורת אדה"ז – ספריו וכתבי"ד שלו ושל מעתיקים וכו', וידפיסו בדפוס את הענינים שהנם עדיין בכתבי יד,

וכפי שנוסף בשנים האחרונות ריבוי בהדפסה דספרי חסידות של רבותינו נשיאינו, כולל לאחרונה במיוחד – דפוס באותיות מרובעות של הספרים שהיו מודפסים לע"ע באותיות רש"י, כמדובר כמ"פ.

ויה"ר שע"י ההוספה בהדפסת ספרי חסידות ימהר זה עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה, כידוע הסיפור בקשר עם הדפסת הלכות – הגאולה כפשוטה, למטה מעשרה טפחים,

ואף יהודי אחד ויחיד לא יסאר בגלות ח"ו, אלא כל בני, בנערנו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו, כנשמות בגופים בתכלית השלימות – נגאלים בגאולה האמיתית והשלימה,

ועוד והוא העיקר – תיכף ומיד ממש.

להחזירם ח"ו (כפס"ד בשו"ע או"ח הל' שבת¹²⁵).

ולאחרונה מגיעים לארץ ישראל עולי רוס", מאות אלפי יהודים משארית הפליטה מרוסי" –

ולהעיר, שמדינה היא המדינה שבה גדלו אדה"ז ורבותינו נשיאינו, עד כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו אשר יצא משם לחצי כדור התחתון, אבל השאר שם תלמידים ותלמידי תלמידים שמחזיקים את השלהבת ד"נר מצוה ותורה אור", והשפיעו ומשפיעים (בכל מדה האפשרית) על בני במדינה ההיא; שעתה – לאחר למעלה משבעים שנה שבני שם היו תחת ממשלה חזקה, בבחי' תינוקות שנשבו בין העכו"ם, תחת ממשלה שלא הרשתה לחנך יהודים בדרך התומ"צ – הרי הם יוצאים משם כעת, ומתקנים ומעלים את כל הענינים שבעבר, ע"י עבודת התשובה שלהם,

ובודאי הרי זה מוסיף עוד יותר ויותר בגודל הרחמנות ואהבה של הקב"ה לבני, ובמיוחד – שיוכלו להתיישב בשלום ובמנוחה, ובפרט בארץ אשר גו' עיני ה"א בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

ובפרט עי"ז שבני מוסיפים בתורה ומצוות, שהם חיינו ואורך ימינו, ועי"ז – מתוסף עוד יותר בברכות הקב"ה.

טו. ולסיים בהוראה בנוגע לפועל:

בקשר עם יום ההילולא דאדה"ז – כדאי ונכון ביותר, שכל אחד ואחת יסיפו בקביעות עתים בתורה דאדה"ז, ובמיוחד – בשולחן ערוך ובספר התניא, ביחד עם הביאורים בזה מרבותינו נשיאינו – הן הביאורים בנגלה דתורה (מאדה"ז, מאדמו"ר האמצעי, שנדפס ספר פסקי דינים שלו לאחרונה,

¹²⁶ אגרת המחבר שכריש ספר החינוך (בסופה).